

LITERATUUR

- 1 Bernstein, B., Social class and linguistic development.
in: Halsey, A.H. (ed.), Education, economy and society.
New York, 1963, p. 228 - 307.
- 2 Bernstein, B., Social structure, language and learning.
in: J.L. Roberts (ed.), School children in the urban slum.
New York, 1963, p. 134- 153.
- 3 Bloom, B.S., A. Davis en R. Hess, Compensatory education for cultural deprivation; based on working papers contributed by participants in the research conference on education and cultural deprivation.
New York enz., 1965.
- 4 Cools, T. en C. v. Noort-Macquelin, Kleutertaal, Leren en Milieu.
Doktoraalskriptie, Pedagogisch Instituut, Rijksuniversiteit, Utrecht, 1970.
- 5 Chomsky, N., Syntactic structures, 2e dr. Den Haag, 1962.
- 6 Hess, R.D. en V.C. Shipman, Early experience and the socialization of cognitive modes in children.
in: Child Development 36 (1965) 869 - 886.
- 7 Kohnstamm, G.A., Taalontwikkeling en milieu, Amsterdam 1969.
= lektoraatsrede R. U. Utrecht.
- 8 Lenneberg, E.H., Biological foundations of language, New York, 1967.
- 9 Menyuk, P., Sentences children use. Cambridge Mass., 1969.
- 10 Loban, W.D., The language of Elementary School Children: a study of the use and control of language effectiveness in communication, and the relations among speaking, reading, writing and listening.
Illinois, 1963.
- 11 O'Donnell, E.G., W.J. Griffin en R.C. Norris, Syntax of kindergarten and elementary school children; a transformational analysis. Illinois. 1967
- 12 Olim, E.G., R.D. Hess en V.C. Shipman, Maternal language styles and their implications for children's cognitive development. Chicago, 1965.

EEN AMERIKAANS ONDERZOEK NAAR MOEDER-TAAL

Hess en Shipman in 1965

A.K. de Vries

In 1965 publiceerden Hess en Shipman een artikel in Child Development dat tot de klassieken in het veld van de socio-linguïstiek is gaan behoren. Het artikel "Early Experience and the socialization of cognitive modes in children" beschrijft enige vormen van interactie tussen moeders en hun vier jaar oude kleuters in een experimentele situatie.

Het gaat om 163 Amerikaanse negermoeders met hun kinderen, die naar sociaal-economisch milieu waren ingedeeld in de volgende vier groepen: milieugroep A heeft voorbereidend wetenschappelijk of hoger onderwijs gevolgd en oefent een leidinggevend beroep uit; groep B heeft highschool gevolgd; groep C bestaat uit ongeschoolden en halfgeschoolden die in hun eigen onderhoud kunnen voorzien; groep D bestaat uit ongeschoolden en halfgeschoolden die dat niet kunnen.

De verschillen in interactie die tussen de moeders en hun kinderen uit de verschillende milieugroepen werden gevonden, waren meestal opvallend. Men moest sorteeropdrachten uitvoeren en een taak waarbij door gezamenlijke inspanning een serie tekeningen moest worden gekopieerd. Er werden geen milieuverschillen geconstateerd in de affectieve relaties tussen de moeders en hun kinderen. Wel merkten de schrijvers op, dat de moeders in milieugroep A verhoudingsgewijs meer tegen hun kinderen spraken, dat de taal die zij gebruikten complexer was, en dat zij de kinderen, als ze hun een taak moesten opdragen, duidelijker vertelden wat van hen verwacht werd, terwijl ze daarna de kinderen meer gelegenheid gaven op eigen kracht te werken.

Toch - als we het artikel nu lezen na al het werk dat er sindsdien door mensen als Hunt, Loban, O'Donnell en anderen op het gebied van de sociolinguïstiek is verricht - valt op, hoe oppervlakkig de werkwijze van Hess en Shipman nog was. In hun analyse van het verhaal dat ze elk van de 163 moeders naar aanleiding van een plaat aan hun kinderen lieten vertellen, komen ze tot de volgende categorieën:

- gemiddelde zinslengte,
- percentage ongebruikelijke bijvoeglijke naamwoorden op het aantal zelfst. naamwoorden,
- percentage ongebruikelijke bijwoorden op alle werkwoorden, bijvoeglijke naamwoorden en bijwoorden,
- de "syntactic structure elaboration": complexe syntactische structuren, een duistere categorie, waarin neven- en ondergeschikte zinnen, infinitief- en deelwoordgroepen, elk van een waarderingsgetal voorzien, afgewogen worden tegen het totaal aantal zinnen.

Dat leidt tot de volgende tabel:

<u>Milieuverschillen in taalgebruik</u>				
milieugroep	A	B	C	D
aantal personen	40	42	40	41
Gemiddelde zinslengte	11.39	8.74	9.66	8.23
Ongebruikelijke bijv. nw..	31.99	28.32	28.37	30.49
Ongebruikelijke bijwoorden	11.14	9.40	8.70	8.20
Complexe syntactische structuren	8.89	6.90	8.07	6.46

Meer informatie over het taalgebruik van de moeders levert dit onderzoek

eigenlijk niet op. Het enige opvallende is het grote verschil in gemiddelde zinslengte; de maat voor complexe syntactische structuren geeft ons geen informatie over de zinsconstructies die tot die verschillen leiden.

Het onderzoek van Cools en Van Noort naar het verband tussen het taalgebruik van moeders en hun kleuters beperkte zich tot het milieu der minst-geschoolden. Hun taalmaten waren meer gefundeerd dan die van Hess en Shipman. Zo gebruikten zij de gemiddelde T-unit-lengte (Hunt) in plaats van de gemiddelde zinslengte, omdat een eenduidige definitie van "zin" moeilijk te geven is. Om dezelfde reden vermeden ze twijfelachtige categorieën als "ongebruikelijke" bijvoeglijke naamwoorden en bijwoorden.

We moeten ons wel afvragen in welk kader dit onderzoek staat en wat men van de resultaten heeft. De behavioristische school en die van Chomsky denken verschillend over de invloed die de omgeving uitoefent op de taalverwerving van kinderen. Ten aanzien van dit punt, waarover nog maar weinig systematische gegevens ter beschikking staan, heeft dit onderzoek een brokje nieuwe informatie aangedragen. Het onderzoek zou uitgebreid moeten worden naar meer leeftijdsklassen en alle sociale milieus, zoals Cools ook aangeeft.

SPREKEN IN DE JENAPLANSCHOOL

S. J. C. Freudenthal-Lutter

Ter inleiding enige noodzakelijke achtergrondinformatie

De Jenaplanschool verschilt in meerdere opzichten van de traditionele leerstofjaarklasschool. De voornaamste verschilpunten zijn:

1. Het onderwijs wordt ondergeschikt gemaakt aan de opvoeding; m.a.w. in de Jenaplanschool geldt het primaat van de opvoeding.
2. Onder "het primaat van de opvoeding" is te verstaan:
 - a. het optimaliseren van de ontwikkelingsgelegenheid van elk individueel kind,
 - b. het individuele kind met inachtneming van het onder a. gestelde, leren samenleven en samenwerken met anderen. "Volgens Jenaplan werken" zou men kunnen omschrijven als "het optimaliseren van de individuele ontwikkelingsmogelijkheden binnen en door de gemeenschap vóór de gemeenschap".
3. Om 2a te realiseren heeft de Jenaplanschool het zittenblijven volledig uitgebannen en wel door middel van de zg. NIVEAUCURSUSSEN voor rekenen en taal (met name spelling) (en soms lezen). Door een puur schoolorganisatorische ingreep waar geen kosten mee gemoeid zijn kan elk kind in een Jenaplanschool het onderwijs in de systemen volgen in een NIVEAUGroep, die bij zijn vorderingen in dat vak (onderdeel) past.